

en luoma ja määrittämä. Kirjassa kaksi hullunkirjoihin joutunutta ja vuosikymmeniä laitoksissa asunutta potilasta tilittävät tuntojaan. Hulluutta enemmän heitä ahdistaa ja riivaa hullulleima ja sen aikaansaama syrjäytyminen. Toinen heistä kysyy aiheellisesti, mikä on hullun määritelmä. Valitettavasti kysymystä ei kirjassa pohdita ja kehitellä sen enempää.

Eikö se määräydy aina kulloisenkin yhteiskunnan ja yhteiskunnallisten arvojen mukaan? Nykyään normaalina pidetään ihmistä, joka rakastaa rahaa ja kuluttamista, kilpailee kaikkien kanssa ja haluaa olla paras kaikessa.

Toinen potilaista kertoo karmivasta paradoksista, joka vetää

maton alta edelliseltä normaalisuudelta. Hän opiskeli yötä päivää ja halusi olla paras. Kun hän sai tentissä vain hyvät arvosanat, hän meni uusintatenttiin, koska vain parhaat arvosanat kelpasivat nuorelle perfektionistille. Ja juuri tämän normaalisuuden ihanteen täyttäminen poltti hänet loppuun ja heitti laitokselle hullujen ja poikkeavien joukkoon.

Ehkä hullut ovatkin viisaita ja luovia ja normaali tarkoittaa samaa kuin vallitsevaan järjestykseen sopeutunut. Onhan kautta historian nerouden tunnusmerkki ollut hulluus. Mitä luovempi ja nerokkaampi yksilö on, sitä enemmän hänen ajatuksensa ja muut aikaansaannoksensa poikkeavat ja ovat ris-

tiriidassa vallitsevien normien kanssa. Kautta aikojen suurimmat nerot ovat päätyneet risti-puulle ja polttoroviolle.

Kirjassa hahmotellaan kaksi mahdollista kehityssuuntaa. Ensimmäinen on vallitsevan kulutuskeskeisen maailmankuvan ja kulttuurin vahvistuminen, mikä johtaa lopulta vapauden ja yksilöllisyyden kiihtymiseen ja uudenlaiseen totalitarismiin. Toinen kehityssuunta taas suosii ja vaalii erilaisuutta ja moniäänisyyttä sekä erilaisen näkemysten dialogia ja siitä syntyviä uusia ajatuksia ja tapoja elää ja olla. Näin hullut ja poikkeavat eivät ole kulttuurin painolasti ja riesa, vaan sen uudistumisen ja edistyneisyyden etujoukkoja ja airuuta.

Rauha on iso kala

TUULA-MARIA AHONEN

Pekka Haavisto teki töitä YK-tehtävissä kuusi vuotta maailman vaikeimmilla kriisialueilla, ja sen jälkeen kaksi vuotta rauhanneuvottelijana Sudanissa ja Darfurissa. Kirja kertoo näistä kokemuksista ja pohtii myös Suomen mahdollisuuksia menestyä maailmassa.

Suomi-bränditoimikunta nimisi kolme kärkiasiaa: vesi, luomu ja rauha. Suomessa on kestänyt rauha niin pitkään, että jotkut ulkomaalaiset luulevat meidän eläneen rauhassa aina.

Haavisto kirjoittaa, että yksi osa hänen sovittelijantyötään ovat kertomukset, tarinat. Suo-

mi ja vuosi 1918 on yksi vaikeimmista tarinoista kerrottavaksi. Haavisto kertoo vieneensä kuulijansa myös marraskuun viimeiseen päivään 1939, jolloin Suomi joutui hyökkäyksen kohteeksi.

Mutta tarinoita on edeltänyt monta perustavanlaatuisen tärkeätä vaihetta sovittelijan työssä. Neuvottelijan ensimmäinen askel on Haaviston mukaan ”kotiläksyjen tekeminen”. On tiedettävä, millaisia ihmisiä on menossa tapaamaan, mikä heitä kismittää, mistä he unelmoivat, mikä on heidän heikko kohtansa. Kotitöiden tekemistä ei voi

Pekka Haavisto
Anna mun kaikki kestää.
Sovinnon kirja
WSOY, 2011

ylivarvioida.

Toinen askel on ”ajan pysäyttäminen”. Unohda aikapaineet, ja luo kiireetön tila, jossa keskustelulle ja vuoropuhelulle konfliktin osapuolten kanssa jää aikaa. Ennen kuin saatat osapuolia yhteen, sinun on istuttava kummankin kanssa erikseen, rauhassa.

Sovittelu on luonteeltaan samanlaista, olipa kyseessä kon-

flikti kriisialueilla, työpaikalla tai perheessä. Haaviston mukaan aktiivinen myötäkuuntelu – joka on paljon enemmän kuin vain sitä, että sovittelija on hiljaa – on maailman vaikeimpia taitoja. Kuuntelu on jatkuvaa oppimista. Haavisto pyrkii pitämään päässään tyhjää taulua, johon keskustelukumppani piirtää oman maailmankuvansa.

Kun osapuolet tulevat kohdetuiksi ja vakavasti otetuiksi, tämä kokemus voi helpottaa keskinäistä lähentymistä.

Rauhan syntymiselle on eräs olennainen asenne-este: valittuja kansoja on paljon. Illalla, tuopin ääressä, Serbian ympäristöministeriön korkea virkamies kysyi Haavistolta, haluaako hän tietää salaisuuden, miksi serbit ovat niin paljon ylempänä kaikkia muita Euroopan kansoja. Korkea virkamies kuiskasi: ”Me serbit polveudumme suoraan Jeesuksesta. Jeesuksen veli oli serbien esi-isä”.

Haaviston kokemuksen mukaan valittuja kansoja on aika monta, kukin omalla tavallaan.

Sovittelijalle ja hänen kansalleen voidaan myös näyttää oma paikkansa.

Kun Haavisto kertoi Afganistanin uuden hallituksen tuoreelle valtiovarainministerille

Ashraf Ghanille, että YK:n on tarkoitus tehdä kartoitus sodan aiheuttamista ympäristötuhoista ja auttaa korjaamisessa, Ghani vastasi: ”Kuulkaas nyt. Te auttaa meitä? Mitä oikein tarkoittatte? Tulette Euroopasta? Hyvä herra, Te kiipeilitte puissa silloin kun meillä oli täällä oma raha...”

Entä kuinka Suomi pärjää kiristyvässä kilpailussa erilaisten valittujen kansojen joukossa?

Haaviston mielestä Suomen menestyksen avaimet ovat yhteistyö ja luovuus. Nämä asiat ovat olleet ja ovat pienen kansakuntamme merkittävimmät luonnonvarat. Yhteistyötämme ja luovuuttamme voimme vaurioittaa vain me itse. Muiden aseet eivät siihen pysty.

Niin, Suomi johtaa Euroopan kiusaamistilastoja. Kouluissa puukotetaan koulutovereita ja perheenisät surmaavat perheitään.

Haavisto ei puutu kirjassaan näihin Suomen sisäisiin ongelmiin muuten kuin painottamalla sovittelun tärkeyttä. Oikeuslaitoksessa eivät riidat aina kutistu, vaan ne paisuvat. Kulttuurimme kuuluu, että kun asianajat tulevat mukaan kuvaan, he mieluummin lisäävät ja kasvattavat riidan aiheita kuin vähentävät niitä. Pannaan ”kova

kovaa vastaan”.

Jos aiomme pärjätä, meidän on kyettävä astumaan ulos omasta poterostamme ja näkemään asioita myös toisen osapuolen silmin. Suomen kyky selvitä tulevaisuudesta on sidoksissa kykyymme tehdä yhteistyötä maailman nousevien talouksien kanssa. Nuo taloudet eivät ole tällä hetkellä Euroopassa, Haavisto toteaa:

”Maailma ei ole vain nousevien talouksien, vaan myös sotien, katastrofien, inhimillisen hädän ja pakolaisuuden maailma. Tässäkin uskon Suomen kykyyn toimia globaalien ongelmien ratkaisijana, kokoamme suurempana.”

Mutta kuinka ratkaisemme maailman ongelmia, jos oimien ongelmien ratkaisua ei pidetä ensisijaisena tärkeinä, kysyisin itse. Jos emme oikeasti ja riittävästi arvosta omia kansalaisiamme? Aivan liian monet koululaiset ja opiskelijat opiskelevat homekouluissa ja -yliopistoissa, aivan liian moni vanhus kärsii huonosta hoidosta elämäntyönsä ”palkkana”.

Kun arvot todellisella tavalla on pantu kuntoon kotimaassa, niitä voi uskottavammin toteuttaa myös muualla maailmassa?